

Шацька З. Я.

к.е.н., доц., доцент кафедри смарт-економіки

Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ

ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ АГРОПРОМИСЛОВОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Актуальність. Війна в Україні спричинила потужний руйнівний вплив на інфраструктуру країни. За даними дослідження Kyiv School of business (KSE) прямі збитки, нанесені інфраструктурі України в ході війни, складають майже 63 млрд доларів США [5] і продовжують зростати. З початку війни в Україні «пошкоджено, зруйновано або захоплено щонайменше 4431 житловий будинок, 92 заводів, 378 закладів освіти, 138 закладів охорони здоров'я, 8 цивільних аеропортів та 10 військових аеродромів, 7 ТЕС / ГЕС» та інші інфраструктурні об'єкти [5]. За даними [6] станом на листопад 2022 р. було «пошкоджено близько 33 % інфраструктури по всій країні, саме: 305 мостів, 19 аеропортів, 110 залізничних станцій та 24 тис. км доріг». Найбільш постраждалою є інфраструктура тих областей України, в яких безпосередньо велись або ведуться бойові дії: Донецька (25 % усіх пошкоджень і руйнувань у грошовому вираженні), Харківська (18 % усіх пошкоджень і руйнувань), Луганська (понад 13 % усіх пошкоджень і руйнувань), Миколаївська (9 %), Запорізька (7 %), Київська (7 %) та Чернігівська (6 %) області [2]. Масові руйнування житлового фонду, соціальної та комунальної інфраструктури міст і селищних громад призвело до різкого погіршення якості життя населення, що особливо ускладнилося в умовах зими, коли населення міст страждало від постійних відключень тепла, світла та води. Подальші руйнування житлової та соціальної інфраструктури в умовах війни, продовження енергетичної кризи, зростання бідності та безробіття населення можуть посилити вплив людського капіталу з міст та поновити тенденцію закордонної міграції. Одним з напрямів вирішення зазначеної проблеми є прискорення відновлення інфраструктури міст, зруйнованих в умовах бойових дій. Надання пріоритетності відбудови інфраструктури міст, умов і середовища життя у регіонах і громадах, що постраждали внаслідок бойових дій є одним з першочергових завдань України. «Зазначене має запобігти поновленню міграційних тенденцій, сприятиме поверненню мешканців до цих територій, що важливо для організації процесів відбудови та прискорить відновлення економічної динаміки» [3].

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження напрямів відновлення міст, постраждалих в умовах бойових дій у контексті формування агропромислових агломерацій.

Виклад результатів дослідження. За попередніми оцінками Національної Ради з відновлення України від наслідків війни «потреби України у відновленні становлять 165,1 млрд доларів США або майже 4,8 трлн гривень. Дана оцінка не враховує плану модернізації економіки України» [3]. Щодо післявоєнного відновлення інфраструктури міст державі потрібно буде здійснювати витрати за такими напрямками [3]:

- поточний ремонт житлових будівель;
- капітальний ремонт чи реконструкція житлових будівель;
- нове будівництво;
- відновлення прибудинкової території біля житлових будівель (парканів, лавок, озеленення, дитячих та спортивних майданчиків тощо);
- закупівлю предметів довготривалого користування (меблів, побутова техніка) та інші заходи.

Необхідність післявоєнної відбудови економіки країни та «пошук шляхів відновлення діяльності вітчизняних підприємств зумовлює необхідність трансформації їх діяльності до но-

вих умов, адаптації до впливу дестабілізуючих чинників, зміни парадигми управління підприємством в умовах війни та післявоєнного відновлення» [9]. Разом з тим, відновлення інфраструктури міст потребує розробки стратегії їх відновлення та значних фінансових видатків державного бюджету, що складно здійснити без залучення іноземного фінансування та налагодження співпраці між державою, бізнесом, наукою та освітою.

Одним з перспективних напрямів післявоєнного відновлення інфраструктури зруйнованих міст є формування та розвиток агропромислових агломерацій в Україні. Згідно Проекту «Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад» №2637, агломерація — це «форма співробітництва територіальної громади, що виконує функції центру агломерації, та територіальних громад, які розташовані в зоні впливу центру агломерації та мають з ним інтенсивні господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки, що спричиняють значну щоденну маятникову міграцію населення» [4]. Основним чинником формування та розвитку агломерації, згідно теорії міської агломерації Х. Річардсона, [1] є концентрація виробничої діяльності в містах, що є великими промисловими центрами (своєрідними полюсами росту). На його думку, міська агломерація відіграє ключову роль, стимулюючи технічний прогрес і ріст продуктивності праці, впливаючи на процеси розміщення підприємств. Ґрунтуючись на цій теорії, за авторським баченням, післявоєнне відновлення підприємницьких структур в аграрній сфері та прискорення процесу агропромислової інтеграції підприємств сприятиме концентрації виробництва сільськогосподарської продукції та формуванню регіональної агропромислової агломерації. Під регіональною агропромисловою агломерацією, за авторським визначенням, розуміється форма співробітництва підприємницької структури аграрної сфери та об'єднаної територіальної громади (ОТГ), що виконують функції центру (ядра) агломерації, та територіальних громад, які розташовані в зоні впливу центру агропромислової агломерації та мають з ним інтенсивні виробничо-господарські, трудові, культурно-побутові зв'язки, що сприяє післявоєнному відновленню регіону та перехід до Індустріалізації 4.0. Співпраця між підприємницькою структурою та об'єднаною територіальною громадою (ОТГ), на території якої розміщено земельний банк підприємницької структури, сприяє утворенню агропромислової агломерації. Забезпечення діяльності підприємницької структури людськими ресурсами сприяє формуванню на цих територіях господарської агломерації, як просторового об'єднання групи міських поселень в єдине ціле виробничими зв'язками. В результаті розширення діяльності підприємницької структури аграрної сфери відбувається розвиток трудових і культурно-побутових зв'язків на територіях, де розміщено її земельний банк і формується міська агломерація.

Правовий статус агропромислової агломерації передбачає створення Ради агропромислової агломерації, до складу якої входять представники ОТГ та підприємницької структури аграрної сфери. До сфери компетенції Ради агропромислової агломерації входить вирішення низки питань, що стосуються спільних інтересів післявоєнного відновлення міст, об'єднаних територіальних громад, та підприємницьких структур аграрної сфери, а саме:

1. планування, післявоєнне відновлення та розвиток території, що входить до зони впливу центру агропромислової агломерації з поступовим впровадженням концепцій розумного містопланування (Smart-town planning) та розумного містобудування (Smart-building);
2. впровадження системи розумного управління містом (Smart-governance) в зоні впливу агропромислової агломерації, центром якої є Рада агропромислової агломерації;
3. післявоєнне відновлення та розвиток спільної інфраструктури, на якій знаходяться об'єкти спільного використання ОТГ та підприємницької структури (водоочисні споруди, споруди для водовідведення, під'їзні шляхи, полігони сміттєзвалищ, електромережі тощо) з побудовою систем розумної інфраструктури (Smart-infrastructure), розумного водовідведення

і водоочистки (Smart-water and snation), розумної освіти (Smart-education), розумної безпеки міста (Smart-security), розумної енергетики (Smart-energy), розумної системи охорони здоров'я (Smart-healthcare) в зоні впливу агропромислової агломерації;

4. післявоєнне відновлення та розвиток дорожньої мережі транспортного сполучення для населення ОТГ з переходом до розумного транспортного сполучення (Smart-transport mobility), а для підприємницької структури — це транспортно-логістичні маршрути транспортування сільськогосподарської продукції.

5. формування системи розселення населення ОТГ, а для підприємницької структури — персоналу через розвиток процесів післявоєнного відновлення сіл, селищ сільського типу, малих міст з побудовою smart-міст [7, 8].

Висновки. Територіальне зосередження сільськогосподарських та інших підприємств та їх інтеграція в підприємницьку структуру аграрної сфери в рамках агропродовольчого ланцюга сприяє післявоєнному відновленню діяльності підприємств аграрної сфери. Об'єднання зусиль підприємницьких структур аграрної сфери, об'єднаних територіальних громад, на територіях яких розміщено земельний банк підприємницької структури та держави в контексті формування агропромислової агломерації прискорить процеси післявоєнного відновлення міст. Ці процеси повинні базуватися на впровадженні нових концепцій побудови сучасного міста, а саме: розумного містопланування (Smart-town planning), розумного містобудування (Smart-building), системи розумного управління містом (Smart-governance), систем розумної інфраструктури (Smart-infrastructure), розумного водовідведення і водоочистки (Smart-water and snation), розумної освіти (Smart-education), розумної безпеки міста (Smart-security), розумної енергетики (Smart-energy), розумної системи охорони здоров'я (Smart-healthcare).

Література

1. Бавико О. Є. Теоретико-методологічні основи розвитку регіонального економічного простору. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2012. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1140>
2. План післявоєнного відновлення України. Матеріали робочої групи «Аудит збитків, понесених внаслідок війни». Національна Рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. Липень. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/audit-of-war-damage.pdf>
3. Підсумки 2022 року та очікування щодо 2023 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2022. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidsumky-2022-roku-ta-ochikuvannya-shchodo-2023-roku>.
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення правових підстав для утворення агломерації як однієї з форм співробітництва територіальних громад №2637 від 19.12.2019
5. Прямі збитки, нанесені інфраструктурі України в ході війни, складають майже \$63 млрд. KSE. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-naneseni-infrastrukturi-ukrayini-v-hodi-viyini-skladayut-mayzhe-63-mlrd/>
6. Січка Д. Нові та старі виклики. Як тримається українська інфраструктура під час війни. *Бізнес*. 2022. 4 листопада. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/udari-po-ukrajinskiy-infrastrukturi-statistika-vtrat-i-prognoz-ostanni-novini-50281224.html>
7. Шацька З.Я., Бабіна Н.О. Smart-міста, як нові структури smart-економіки. Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку» — 10 червня 2022 р. — Київ, КНУТД. — С. 187–189.
8. Шацька З.Я., Мельничук Є.О. Smart-технології міст майбутнього. Збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку» — 10 червня 2022 р. — Київ, КНУТД. — С. 135–138.
9. Шацька З., Костіна Н. Напрями співпраці закладів вищої освіти та підприємницьких структур в умовах післявоєнного відновлення України. Збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» — 7 жовтня 2022 р. — Київ, КНУТД. — С. 44–45.